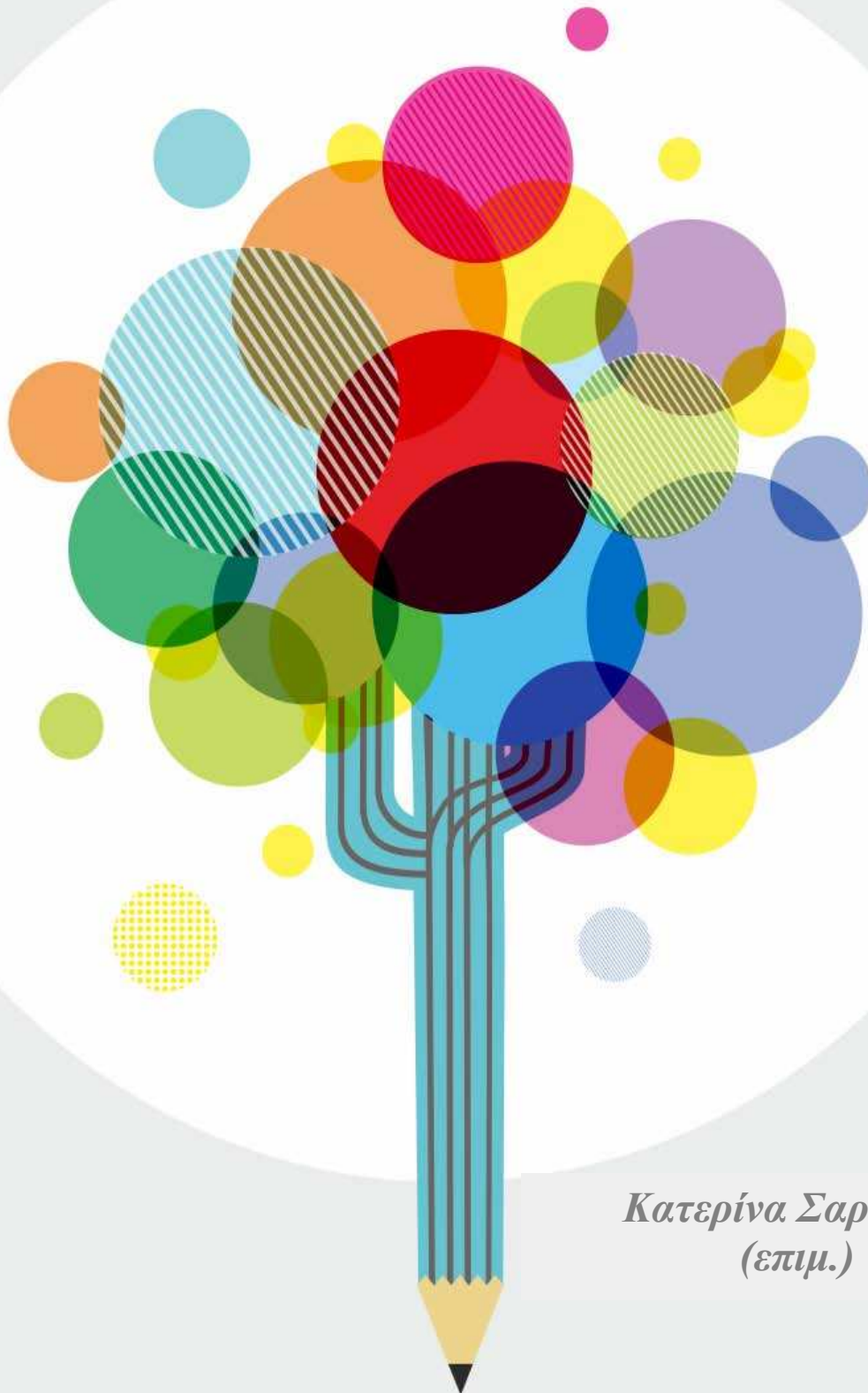

ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΑΓΩΓΗΣ
ΔΡΑΜΑΣ

ΨΗΦΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ

*Κατερίνα Σαραφίδου
(επιμ.)*

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Χαιρετισμός του Αντιπεριφερειάρχη Δράμας κ. Ανάργυρου Πατακάκη

Είναι σε όλους γνωστή η δίνη της πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης, η οποία έπληξε την Ελλάδα από το 2009 και μετά. Μια σκληρή οικονομική ύφεση, της οποίας τις συνέπειες βιώνει ο κάθε Έλληνας και κάθε Ελληνίδα. Μια ύφεση, που όχι μόνο οδήγησε σε δραματική μείωση του ΑΕΠ της χώρας μας, αλλά έθεσε σε αμφιβολία και την ίδια παραμονή της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Μία από τις αιτίες που οδήγησαν στην ελληνική οικονομική κρίση ήταν, ασφαλώς, και ο βαθειά αντιαναπτυξιακός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Η απουσία μιας στρατηγικής σύνδεσης αλλά και ανατροφοδότησης του εκπαιδευτικού μας συστήματος με την οικονομία της Αγοράς, οδήγησε σε στρατιές νέων ανέργων, που σε συνδυασμό με την υπο-απασχόληση αυξάνουν διαρκώς τον φαύλο κύκλο της ύφεσης. Ο λανθασμένος διαρθρωτικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού μας συστήματος, και μάλιστα πριν την κρίση, είναι εμφανής. Συνεπώς, ένα ανταγωνιστικό εκπαιδευτικό σύστημα που δεν θα δημιουργεί ανέργους πτυχιούχους, αλλά θα εξασφαλίζει τη δυνατότητα στη νέα γενιά να αυξάνει τους εθνικούς πόρους, να εγγυάται τις ευκαιρίες ζωής και στη χώρα την ανάπτυξη αποτελεί σήμερα μέγιστη προτεραιότητα.

Είναι ξεκάθαρο πλέον πως τα εκπαιδευτικά συστήματα καλούνται να προετοιμάσουν κατάλληλα τους μαθητές, τα παιδιά της ηλικίας των υποσχέσεων τους αυριανούς επιστήμονες και εργαζόμενους να λειτουργήσουν εποικοδομητικά σε μια κοινωνία που θα είναι πιο διαφορετική, πιο δύσκολη, πιο απαιτητική. Άρα, μια εκσυγχρονισμένη εκπαίδευση, όπου η **δημιουργικότητα** θα παίζει καταλυτικό ρόλο, αποτελεί μέγιστη ανάγκη. Με τον τρόπο αυτό θα καταφέρουμε να επενδύσουμε στην καλλιέργεια ανθρώπων με δημιουργική και κριτική σκέψη, με δημιουργικές πρωτοβουλίες και με ικανότητες επίλυσης προβλημάτων, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν και να συνεισφέρουν ουσιαστικά στο πλαίσιο της μελλοντικής κοινωνίας.

Κυρίες και Κύριοι,

ημερίδες, συναντήσεις και συνέδρια όπως το σημερινό, αποτελούν πρώτης τάξεως ευκαιρία για διάχυση επιστημονικών γνώσεων, καινοτόμων προσεγγίσεων και καλών πρακτικών για τη δημιουργία κινήτρων και προϋποθέσεων για ενεργητική και δημιουργική μάθηση, απόκτηση

δεξιοτήτων και συνεργασία για αποτελεσματική διδασκαλία. Παράλληλα, η εκπαίδευση, η μόρφωση, η Παιδεία καθορίζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τον χαρακτήρα, τη συνείδηση και τις συμπεριφορές των ανθρώπων και επηρεάζουν όλες τις κοινωνικές και πολιτικές λειτουργίες τους, ατομικές ή συλλογικές.

Ασφαλώς, η προσδοκία όλων μας είναι να εκπαιδευτούν και να μορφωθούν τα παιδιά μας μέσα από το Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο. Όμως, η Εκπαίδευση και η Μόρφωση, αποτελούν δύο έννοιες, που δεν ταυτίζονται. Με την **Εκπαίδευση** ο άνθρωπος αποκτά πληροφορίες, γνώσεις και μέθοδο. Η **Παιδεία** στηρίζεται στα παραπάνω, αλλά δεν εξαντλείται σε αυτά. Μέσα από συγκεκριμένες δράσεις αποσκοπεί στη δημιουργία ολοκληρωμένων ανθρώπων, ελεύθερων, υπεύθυνων και ικανών να αποφασίζουν, να κρίνουν και να αυτοπροσδιορίζονται. Χρειάζονται όμως και τα δύο και η όσμωσή τους στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού μας συστήματος είναι αναγκαία. Δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας βιώνουμε μόνον τις διαφορές μεταξύ Εκπαίδευσης και Παιδείας...

Αναμφισβήτητα, για την σωστή εκπαίδευση και μόρφωση των πολιτών απαιτούνται ανάλογοι πόροι, που εν μέσω μιας αδυσώπητης κρίσης είναι δύσκολο να εξευρεθούν. Είναι όμως πιο σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι απαιτείται, καταρχήν, ομοψυχία στην κοινή προσπάθεια να πετύχουμε όλοι μαζί. Οι υποχρεώσεις μας αυξάνονται διαρκώς και οι δυσκολίες γίνονται περισσότερες και κάποιες φορές ανυπερβλήτες, ωστόσο με ορθή στοχοθέτηση, θάρρος, πίστη, συνεννόηση και γρήγορες και αποτελεσματικές κινήσεις μπορούμε να πετύχουμε τον αναγκαίο εκσυγχρονισμό στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Χωρίς ανέξοδες όσο και ανεδαφικές υποσχέσεις με πλήρη πλέον επίγνωση των δυσκολιών και των προκλήσεων, αλλά και με ακλόνητη αποφασιστικότητα για αξιοποίηση των ευκαιριών που ποτέ δεν έπαψαν να υπάρχουν, δίνουμε τη μάχη μας με πίστη και περιμένουμε τη δημιουργική συμβολή όλων, στο εθνικής σημασίας κοινό μας καθήκον.

Η επιτυχία του στόχου αυτού, ανάμεσα σε άλλα, θα αναβαθμίσει τις προοπτικές του κάθε πολίτη της χώρας μας ξεχωριστά και, ταυτόχρονα, θα προσφέρει νέες προοπτικές σε ολόκληρη την ελληνική κοινωνία διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την ευημερία, την οικονομική και κοινωνική πρόοδο στη χώρα μας.

Ευχαριστώ και συγχαίρω την Εταιρεία Επιστημών Δράμας καθώς και όλους όσους συνέβαλαν στην πραγματοποίηση του 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου και εύχομαι καλά και σημαντικά αποτελέσματα.

«έμπνευση είναι μια φάρσα που την έχουν επινοήσει οι ποιητές για να φαντάζονται σπουδαίοι»
Jean Anouilh

Σημείωμα της Επιμελήτριας της Έκδοσης

Σε έναν κόσμο που μεταβάλλεται με φρενήρη ταχύτητα, σε μια συγκυρία, όπου η κρίση κι η αναποτελεσματικότητα των πολιτικών, δημιουργούν εύλογα σκεπτικισμό, η αναθεώρηση των πρακτικών των σύγχρονων εκπαιδευτικών πολιτικών αποτελεί επείγουσα αναγκαιότητα. Στη νέα διαμορφωμένη πραγματικότητα, η προώθηση της δημιουργικότητας, της καινοτομίας και των δεξιοτήτων, όπως η ευελιξία και η προσαρμογή στις αλλαγές και η υποστήριξη της δια βίου εκπαίδευσης, δεν αποτελούν επουσιώδεις πολυτέλειες, αλλά προβάλλονται διεθνώς, προκειμένου να βρεθούν λύσεις στην κρίση και τις προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα.

Οι δημιουργικές δυνάμεις αναδύονται ως κάτι το απροσδόκητο, το αλλιώτικο, το διαφορετικό και το ασυνήθιστο. Η δημιουργικότητα είναι μια ανάγκη, που προκύπτει μέσα στην πρόοδο. Καθοδηγείται από την άλλη αντίληψη, την άλλη διάθεση και το διαφορετικό νόημα που δίνουμε στα πράγματα. Όλα αυτά όμως, προκύπτουν μέσα από την εξέλιξη της γνώσης και της ζωής. Άλλωστε, οι μεγάλες επαναστάσεις στην ιστορία του ανθρώπου αναδύθηκαν, εξαιτίας των νέων ιδεών, της άλλης θέασης του κόσμου και της ανατροπής των παλιών βεβαιοτήτων.

Η δημιουργικότητα σύμφωνα με τον Jackson, είναι μία από τις πιο πολύτιμες ανθρώπινες δυνατότητες. Η πρόκληση είναι λοιπόν, να την αναπτύξουμε. Για το λόγο αυτό, η εκπαίδευση πρέπει να βοηθήσει τα παιδιά, που είναι πολύ δημιουργικά και ευφάνταστα στην προσχολική ηλικία, να συνεχίσουν, καθώς μεγαλώνουν, να ξεκλειδώνουν και να απελευθερώνουν τις δημιουργικές τους δυνάμεις, οι οποίες, με την υπάρχουσα εκπαιδευτική διαδικασία και με την είσοδο των παιδιών στο σχολείο, χειραγωγούνται και συμμορφώνονται σε μονοσήμαντους τρόπους σκέψης.

Ο Robinson υποστηρίζει, ότι η εκπαίδευση σκοτώνει τη δημιουργικότητα. Αυτό σίγουρα συμβαίνει, όταν η γνώση προσφέρεται τυποποιημένη κι ο μαθητής τη λαμβάνει ως παθητικός δέκτης. Αντίθετα, η δημιουργικότητα στην εκπαίδευση απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή στη διαδικασία μάθησης, την πρόκληση του ενδιαφέροντός του μαθητή και επίπονη εργασία. Γιατί, η δημιουργικότητα ανθίζει μόνο στο χώμα της ελευθερίας, της ενθάρρυνσης, της υποστήριξης, της αναγνώρισης, της ποικιλομορφίας, καθώς όπως λένε οι ειδικοί, όλοι οι άνθρωποι διαθέτουν τεράστιες δημιουργικές ικανότητες, αρκεί αυτές να βρεθούν σε πρόσφορο

έδαφος για να αναπτυχθούν. Και γιατί, η καλλιέργεια της δημιουργικότητας περιλαμβάνει ταξίδια χαράς, παιχνιδιού, διασκέδασης και φαντασίας αλλά και μακρές και δύσβατες διαδρομές, με εστιασμένη εργασία, γνώση και έλεγχο.

Με βάση την παραπάνω προβληματική, το βιβλίο αποτελεί μία συλλογική προσπάθεια από 97 άρθρα, τα οποία προσπαθούν να οριοθετήσουν το θέμα της Δημιουργικότητας στην Εκπαίδευση. Περιέχουν διαφορετικές πτυχές του θέματος στην κοινή προσπάθεια, να γίνει πιο χειροπιαστό. Αφορμή για την έκδοση του συλλογικού τόμου αποτέλεσε το 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Εταιρείας Επιστημών Αγωγής Δράμας, το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 28 και 29 Νοεμβρίου 2014, με στόχο να τοποθετηθεί σε επιμέρους ζητήματα Δημιουργικότητας στη Σύγχρονη Εκπαίδευση. Οι άξονες του βιβλίου, δεν αναπτύσσονται γραμμικά και ολοκληρωμένα. Τα άρθρα ιχνηλατούν όψεις της σύγχρονης εκπαίδευσης, ελπίζουμε διαφορετικές και καλύτερες για ό,τι συνηθίζουμε να εννοούμε Ελληνική Εκπαίδευση. Αποτελούν αφορμές, για προβληματισμό, διάλογο, επιστημονικές ανταλλαγές, μέσα από την οπτική των συγγραφέων, για ζητήματα που συνδέονται με την εκπαίδευση σχετικά με το θέμα, ώστε να μπορέσουμε να βοηθήσουμε ως εκπαιδευτικοί, αποτελεσματικά τους μικρούς και μεγάλους μαθητές μας, σε όλες τις πτυχές της ανάπτυξής τους.

Τα άρθρα του βιβλίου έχουν τους παρακάτω θεματικούς άξονες:

1. Θεωρίες δημιουργικότητας και θεωρίες μάθησης (φαντασία, δημιουργικότητα, καινοτομία, κριτική σκέψη)
2. Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός: Η δημιουργικότητα και η καινοτομία στο κέντρο της διαδικασίας συνεχούς βελτίωσης, στο πλαίσιο γνωστικών αντικειμένων
3. Αναλυτικά προγράμματα και σχεδιασμός προγραμμάτων σπουδών που ευνοούν τη δημιουργικότητα
4. Δημιουργική διδασκαλία, αξιολόγηση και ανατροφοδότηση
5. Μάθηση, διδασκαλία και ανάπτυξη μέσω παιχνιδιού
6. Δημιουργικότητα και ΤΠΕ
7. Η Τέχνη ως πηγή δημιουργικότητας
8. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης
9. Εκπαίδευση εκπαιδευτικών, επαγγελματική ανάπτυξη και δημιουργικότητα

10. Δημιουργικότητα και Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης

Η Εταιρεία Επιστημών Αγωγής Δράμας έχει να επιδείξει πλούσιες δραστηριότητες, με επίκεντρο τις επιστήμες της Αγωγής και την Εκπαίδευση, με σπουδαιότερες τα πέντε πανελλήνια συνέδρια και το ένα βαλκανικό.

Το βιβλίο αυτό, περιλαμβάνει τις εκτεταμένες περιλήψεις των άρθρων και το επισυναπτόμενο CD, στο οποίο αναπτύσσονται τα ολοκληρωμένα άρθρα των εργασιών, σε ψηφιακή μορφή.

Τέλος, η επιμελήτρια της έκδοσης αισθάνεται την ανάγκη να ευχαριστήσει την Επιστημονική και την Οργανωτική Επιτροπή για την πολύτιμη βοήθειά τους, αλλά και όσους ενίσχυσαν οικονομικά το έργο αυτό.

*Κατερίνα Σαραφίδου
Νοέμβριος 2014*

ISBN 978-960-88106-6-2

Οι αναφορές (citations) από άλλες επιστημονικές-ερευνητικές εργασίες, γίνεται με βιβλιογραφική παραπομπή στους συγγραφείς, το τίτλο και τη παρούσα δημοσίευση.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου του παρόντος υλικού με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του/των συγγραφέα/ων. Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σημείωμα της Επιμελήτριας της Έκδοσης	
<i>Κατερίνα Σαραφίδου</i>	4
Πρόγραμμα Συνεδρίου	9
Πίνακας Περιεχομένων	13
Περίληψεις Άρθρων (Εντυπο Μέρος)	27
Πλήρη Κείμενα Άρθρων (Ψηφιακό Μέρος)	180
«Φαντασία Νεκρή Φανταστείτε...»	
Το παράδοξο μιας επίκλησης στην εκπαίδευση	
<i>Ελενα Θεοδωροπούλου</i> Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου.....	181
Θεωρίες δημιουργικότητας και θεωρίες μάθησης (φαντασία, δημιουργικότητα, καινοτομία, κριτική σκέψη)	200
1. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ PROJECT <i>Ιφιγένεια Κωφού</i>	201
2. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΜΕΘΟΔΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ: ΤΑ ΕΞΙ ΚΑΠΕΛΑ ΣΚΕΨΗΣ (SIX THINKING HATS) ΤΟΥ Ε. DE BONO ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΜΕΣΩ ΕΙΚΟΝΙΚΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ (VIRTUAL PARTICIPANTS) <i>Σπύρος Κιουλάνης Αλέξανδρος Καραάκος Ευθύμιος Βαλκάνος</i>	225
3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ. ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟ ΚΕΙΜΕΝΩΝ <i>Σταύρος Γρόσδος</i>	237
4. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΩΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΧΑΡΙΣΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ <i>Σταυρούλα Επιμενίδου Βασιλική Ματιάκη</i>	251
5. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΣΜΟΣ ΜΕΣΩ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΩΝ	

ΜΕ ΑΠΛΑ ΥΛΙΚΑ

Κωνσταντίνος Φιλιππίδης Βάια Γαβριηλίδου Νικόλαος Σταμπολίδης..... 262

Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός: Η δημιουργικότητα και η καινοτομία στο κέντρο της διαδικασίας συνεχούς βελτίωσης, στα πλαίσια γνωστικών αντικειμένων..... 275

6. ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΜΑΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
Ευάγγελος Γεωργαλής..... 276

7. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ *Αλεξάνδρα Γκουλιάμα* 289

8. ΠΩΣ ΝΑ ΜΗΝ ΣΚΟΤΩΣΕΤΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΣΑΣ
Στέλα-Μαρίνα Κωστάκη..... 301

9. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ «ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ» *Ελένη Μαράκη Στεφανία Κορδία.....* 313

10. ΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΩΣ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ, ΣΕ ΚΟΙΝΕΣ ΤΑΞΕΙΣ
Βασιλική Ματιάκη..... 324

11. ΚΟΛΥΜΒΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
Αναστάσιος Παυλίδης Γεώργιος Αμπατζόγλου..... 339

12. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
Ευρώπη Πουρσανίδου 348

13. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΔΙΑΛΟΓΟ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
Παρασκευή Λεοντοπούλου..... 361

14. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ <i>Παναγιώτα Τσιρώνη</i>	373
15. ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΩΝ «ΕΞΙ ΣΚΕΠΤΟΜΕΝΩΝ ΚΑΠΕΛΩΝ» ΤΟΥ EDWARD DE BONO ΠΛΑΙΣΙΩΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ <i>Ειρήνη Βογιατζή Κασσάνδρα Μπεϊκάκη Γιώργος Πολυζώης</i>	384
16. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΤΟΥ Η. GARDNER <i>Ειρήνη Κιπριτσιή Μιχάλης Λαγουμιτζής</i>	394
17. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΕΥΘΕΟΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕ ΚΟΜΙΚΣ <i>Ελένη Παπαδοπούλου Βασιλική (Σύβλια) Ζέττα</i>	409
18. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ Ή ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΩΣ ΑΙΤΙΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ (BULLYING) <i>Χρυσή Παπαδέλη Ιωάννης Παπαδέλης Μαρία Νικολακάκη Ελένη Παπακώστα-Γάκη</i>	421
19. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ <i>Χρυσή Παπαδέλη Ιωάννης Παπαδέλης Μαρία Νικολακάκη Ελένη Παπακώστα-Γάκη</i>	428
20. Η ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΩΜΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ <i>Κωνσταντίνα Τσιγαρίδα</i>	439
21. ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ ΩΣ ΠΗΓΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ (ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ). ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	

<i>Μαρία Ζέρβα Τρυφαίνη Σιδηροπούλου Κωνσταντίνα Τσαούλα Αγγελική Σιμιντζή.....</i>	458
22. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ <i>Βενετία Καπαχτσή Ελισάβετ Τσιμπλίδου.....</i>	470
Αναλυτικά προγράμματα και σχεδιασμός προγραμμάτων σπουδών που ευνοούν τη δημιουργικότητα.....	483
23. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ <i>Ευπραξία Βλαχοδήμου.....</i>	484
24. ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΩΡΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ <i>Παντελής Ν. Γαλίτης.....</i>	498
25. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΦΗΡΗΜΕΝΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ <i>Ευφροσύνη Μπούρα.....</i>	509
26. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ-ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ, ΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ <i>Χριστίνα Δρακοπούλου.....</i>	520
27. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥΣ ΕΝΝΟΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΤΑ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ <i>Αδαμάντιος Παπασταμάτης Μαρία Δημάση Γρηγορία Καρολίνα Κωνσταντινίδου.....</i>	529
28. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ <i>Μελπομένη Σταμπούλη.....</i>	541
29. «ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΣΤΕ ΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΑΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΤΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ»: ΕΝΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ	

ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ <i>Άγγελος Παληκίδης</i>	554
--	-----

Δημιουργική διδασκαλία, αξιολόγηση και ανατροφοδότηση.

..... 567

30. «IT'S THE SAME WORLD THROUGH DIFFERENT EYES» ΕΝΑ ΔΙΑΥΕΜΑΤΙΚΟ PROJECT ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΉΝΗ ΓΛΥΣΣΑ <i>Ελένη Κοροσίδου Ελένη Γρίβα</i>	568
---	-----

31. «ΠΑΙΖΩ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΩ ΚΑΙ ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ»: ΕΝΑ PROJECT ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΑΦΥΠΝΙΣΗΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ <i>Ισαΐα Λαζαρίδου Ελένη Γρίβα</i>	579
---	-----

32. ΤΑ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ – ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ <i>Κλεοπάτρα Καναβού</i>	589
---	-----

33. ΟΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΑΓΓΛΙΚΩΝ: ΜΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ, ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ <i>Μαρίνα Καρβούνη</i>	601
---	-----

34. ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ (ΕΠΑΝ)ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥΣ(;). ΜΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ <i>Ισιδώρα Μάλαμα Ελένη Γιαννακοπούλου</i>	615
--	-----

35. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ <i>Γεώργιος Χαλκιάς</i>	628
---	-----

παιχνίδια, ρόλοι), τον γνήσιο και αντίστροφο κατιδεασμό, τις ερωτήσεις SCAMPER και τη συνεκτική μέθοδο που προσδιορίζονται από δραστηριότητες όπως: προσαρμογές, τροποποιήσεις, αντικαταστάσεις, συνέχιση-ολοκλήρωση μιας ιστορίας, η χρήση των εικόνων, άμεση και προσωπική αναλογία κλπ.

**Αλεξάνδρα Γκουλιάμα, Φιλολόγος, M.ed*

8.

Πως να μην σκοτώσετε τη δημιουργικότητά σας

*Στέλα-Μαρίνα Κωστάκη**

Η δημιουργικότητα είναι μια έννοια που δύσκολα μπορεί να οριστεί και όπως υποστηρίζει ο Davis (1992): «Υπάρχουν άπειροι ορισμοί και ιδέες για τη δημιουργικότητα, όσοι και οι άνθρωποι που έχουν γράψει τις ιδέες τους σε ένα κομμάτι χαρτί». Ορισμούς για την έννοια της δημιουργικότητας έχουν διατυπώσει ο Guilford (1950), ο Piaget (1960), οι Getzels και Jackson (1962), ο Bruner (1962), ο Torrance (1966), ο Freud (1972), οι Lowenfeld και Brittain (1975), οι Lee, Webberlen και Litt (1987), ο Παρασκευόπουλος (2004) και άλλοι. Την παραδοσιακή άποψη η οποία υποστηρίζει ότι η δημιουργικότητα δεν καλλιεργείται, αλλά προϋπάρχει ως χάρισμα σε κάποια άτομα, έρχεται να καταρρίψει η σύγχρονη άποψη, την οποία εκφράζει ο Vygotsky πρεσβεύοντας πως η δημιουργικότητα μπορεί να δομηθεί σε προϋπάρχουσες γνώσεις κι εμπειρίες, ενώ μπορεί να καλλιεργηθεί και να εξελιχθεί με εξάσκηση και συστηματική δουλειά. Στην παρούσα εισήγηση υιοθετούμε τον ορισμό του Παρασκευόπουλου (2004): «Η δημιουργική σκέψη είναι ικανότητα του ανθρώπου να αναζητεί και να βρίσκει πολλές πρωτότυπες – καινοτόμες εναλλακτικές, για την επίλυση των διαφόρων προβλημάτων, ιδέες – λύσεις».

Αδιάσπαστο στοιχείο της δημιουργικότητας είναι αυτό της φαντασίας. Η φαντασία δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο και πολύ περισσότερο στα παιδιά να επεξεργάζονται με επιτυχία καθημερινές καταστάσεις και να αναπτύσσουν τις δημιουργικές τους ικανότητες. Η φαντασία και η δημιουργικότητα είναι έννοιες αλληλένδετες που κινούνται σε παράλληλη πορεία.

Η δημιουργική (αποκλίνουσα) σκέψη καλλιεργείται και στο σχολείο με τον εκπαιδευτικό να μετατρέπεται σε «εμψυχωτή», σε έναν υποκινητή δραστηριοτήτων ο οποίος παύει να προσφέρει έτοιμη γνώση, προωθώντας

την αποκλίνουσα σκέψη με μια σειρά τεχνικών. Πέρα από τα επίσημα θεσμοθετημένα προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας, πιστεύουμε ότι ο εκπαιδευτικός οφείλει να αναζητά σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα δημιουργικές ιδέες και να εφαρμόζει τις δικές του δημιουργικές προσεγγίσεις της διδακτέας ύλης. Αυτό το καταφέρνει συνδυάζοντας τεχνικές, αναδεύοντας και ανανεώνοντας διαρκώς το διδακτικό υλικό του και εμπλουτίζοντας το υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα της εκπαίδευσης με καινοτόμες δράσεις που ανταποκρίνονται στη δημιουργική διάσταση της ανθρώπινης ευφυΐας.

Σε αυτήν την εισήγηση παρουσιάζουμε τις τεχνικές που κράτησαν το ενδιαφέρον των παιδιών ζωντανό για την εκπαιδευτική διαδικασία. Πρόκειται για τεχνικές δημιουργικής γραφής, παιχνίδια ρόλων, διαδικτυακές συνεντεύξεις, κ.ά. που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες σχολικές τάξεις τα τελευταία δέκα χρόνια, προωθώντας τη δημιουργική σκέψη μέσω της καλλιέργειας της φαντασίας των παιδιών. Οι ασυνήθιστες ερωτήσεις αντιμετωπίστηκαν με σεβασμό, ενώ δόθηκε η ευκαιρία στα παιδιά να αναπτύξουν τη φαντασία τους. Παράλληλα η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, η ελεύθερη και απρόσκοπτη διατύπωση των σκέψεων των παιδιών, καθώς και η ευελιξία στην πορεία των συλλογισμών και ενεργειών τους προκειμένου να διατυπώσουν λύσεις, θεωρούμε πως συμβάλλουν στην καλλιέργεια του πνεύματος ελευθέρων, δημιουργικών ανθρώπων. Οι περισσότερες ιδέες είναι εμπνευσμένες από τους Μπρασέρ, Φ., (2005), Ροντάρι, Τζ., (1985) κ.ά. Κλείνοντας, προτείνουμε τρόπους προώθησης της δημιουργικής σκέψης στο σχολείο με στόχο την παραγωγή δημιουργικών και ελευθέρων ανθρώπων.

**Στέλα- Μαρίνα Κωστάκη, Δασκάλα 1ου Δημοτικού Σχολείου Γαζίου Ηρακλείου*

**ΠΛΗΡΗ ΑΡΘΡΑ
Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

**Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός: Η
δημιουργικότητα και η καινοτομία στο κέντρο
της διαδικασίας συνεχούς βελτίωσης, στα
πλαίσια γνωστικών αντικειμένων**

8.

Πώς να μην σκοτώσετε τη δημιουργικότητά σας

Στέλα – Μαρίνα Κωστάκη

Περίληψη

Η δημιουργικότητα είναι μια έννοια για την οποία υπάρχουν άπειροι ορισμοί. Την παραδοσιακή άποψη η οποία υποστηρίζει ότι η δημιουργικότητα προϋπάρχει ως χάρισμα σε κάποια άτομα, καταρρίπτει η σύγχρονη άποψη, υποστηρίζοντας πως η δημιουργικότητα μπορεί να δομηθεί σε προϋπάρχουσες γνώσεις κι εμπειρίες και να εξελιχθεί με συστηματική δουλειά. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού κρίνεται καταλυτικός, καθώς οφείλει να αναζητά συνεχώς δημιουργικές ιδέες και να εφαρμόζει τις δικές του δημιουργικές προσεγγίσεις της διδακτέας ύλης, ανανεώνοντας διαρκώς το διδακτικό υλικό του με καινοτόμες δράσεις που ανταποκρίνονται στη δημιουργική διάσταση της ανθρώπινης ευφυΐας.

Abstract

Creativity is a term for which countless definitions have been proposed. The traditional view, which supports that creativity is inherent to some people, is disproven by contemporary view, which advocates that creativity can be structured upon pre-existing knowledge and experience and develop with systematic practice. The educator's role is deemed decisive, as s/he must continually look for creative ideas and apply his/her own creative approach to the curriculum while constantly updating the teaching material with innovative techniques that are consistent with the creative dimension of human intelligence.

Τι είναι δημιουργικότητα;

Η δημιουργικότητα είναι μια έννοια που δύσκολα μπορεί να οριστεί και όπως υποστηρίζει ο Davis (1992): «Υπάρχουν άπειροι ορισμοί και ιδέες για τη δημιουργικότητα, όσοι και οι άνθρωποι που έχουν γράψει τις ιδέες τους σε ένα κομμάτι χαρτί». Εννοιολογικά, η δημιουργικότητα (creativity) ορίζεται ως η ικανότητα παραγωγής ενός νέου έργου ή μιας ιδέας που στηρίζεται στη φαντασία (Σιούτας, και άλλοι, 2008). Πολλοί υποστηρίζουν πως δημιουργικότητα είναι η τάση του ανθρώπου να βρίσκει εναλλακτικές ιδέες

για όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητάς του, όπως είναι η επίλυση κάποιου προβλήματος, ενώ άλλοι πρεσβεύουν πως δημιουργικότητα είναι όταν το άτομο σκέφτεται εκτός πλαισίων, προσεγγίζοντας νέους τομείς και επιτυγχάνοντας νέα ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Ορισμούς για τη δημιουργικότητα έχουν διατυπώσει μεταξύ άλλων: ο Guilford (1950), οι Getzels και Jackson (1962), ο Piaget (1960), ο Torrance (1966), οι Lee, Webberlen και Litt (1987), ο Bruner (1962), ο Freud (1972), ενώ οι Lowenfeld και Brittain (1975), υποστηρίζουν ότι η δημιουργικότητα έχει άμεση σχέση με το ποιος δίνει τον ορισμό. Στην ελληνική βιβλιογραφία ο Παρασκευόπουλος (2004) ορίζει: *«Δημιουργική σκέψη είναι η ικανότητα του ανθρώπινου νου να αναζητεί και να βρίσκει πολλές πρωτότυπες – καινοτόμες εναλλακτικές, για την επίλυση των διαφόρων προβλημάτων, ιδέες – λύσεις»*, ορισμός ο οποίος υιοθετείται και για την παρούσα εισήγηση.

Γιατί είναι σημαντική η δημιουργικότητα;

Αδιάσπαστο στοιχείο της δημιουργικότητας είναι αυτό της φαντασίας. Η φαντασία δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο και πολύ περισσότερο στα παιδιά να επεξεργάζονται με επιτυχία καθημερινές καταστάσεις και να αναπτύσσουν τις δημιουργικές τους ικανότητες. Η φαντασία και η δημιουργικότητα είναι έννοιες αλληλένδετες που κινούνται σε παράλληλη πορεία.

Σύμφωνα με τη «Γραμματική της Φαντασίας» του Ροντάρι (Μεταίχμιο 2001), ο νους είναι μόνο ένας και η δημιουργικότητα πρέπει να καλλιεργηθεί προς όλες τις κατευθύνσεις. Αν μια κοινωνία που στηρίζεται στον μύθο της παραγωγικότητας έχει ανάγκη από ανθρώπους πιστούς εκτελεστές, ικανούς αναπαραγωγούς, υπάκουα όργανα χωρίς θέληση, σημαίνει ότι είναι άσχημα φτιαγμένη κι ότι πρέπει να αλλάξει. Για να αλλάξει χρειάζονται άνθρωποι δημιουργικοί, που ξέρουν να χρησιμοποιούν την επινόησή τους. Η δημιουργικότητα είναι συνώνυμο της αποκλίνουσας σκέψης η οποία είναι ικανή να σπάει συνεχώς τα σχήματα της συνήθειας, της απόλυτης λογικής και των κοινωνικών πιέσεων, να υπερνικά τον φόβο του σφάλματος και την ανασφάλεια της έλλειψης ταλέντου. Η αποκλίνουσα σκέψη συνεπάγεται έναν νου ο οποίος δουλεύει συνεχώς και είναι ικανός να αντεπεξέλθει σε κρίσεις. Συνεπώς, η σπουδαιότητα της ύπαρξης δημιουργικών ανθρώπων στις μέρες μας κρίνεται ακόμα μεγαλύτερη, δεδομένης της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής συγκυρίας.

Πώς καλλιεργείται η δημιουργική σκέψη;

Την παραδοσιακή άποψη η οποία υποστηρίζει ότι η δημιουργικότητα δεν

καλλιεργείται, αλλά προϋπάρχει ως χάρισμα σε κάποια άτομα, έρχεται να καταρρίψει η σύγχρονη άποψη, την οποία εκφράζει ο Vygotsky στο βιβλίο του «Επινόηση και δημιουργικότητα στην παιδική ηλικία». Στο βιβλίο αυτό ο συγγραφέας πρεσβεύει πως η δημιουργικότητα μπορεί να δομηθεί σε προϋπάρχουσες γνώσεις κι εμπειρίες, ενώ μπορεί να καλλιεργηθεί και να εξελιχθεί με εξάσκηση και συστηματική δουλειά. Πλέον υποστηρίζεται πως η δημιουργικότητα είναι καθολικό ανθρώπινο χαρακτηριστικό που μπορεί να αυξηθεί με την κατάλληλη εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τον Σιούτα (Σιούτας, Ν., κ.ά, 2008), η δημιουργική σκέψη ενός παιδιού μπορεί να ενισχυθεί από έναν ενήλικα όταν αυτός: 1) αντιμετωπίζει τις ασυνήθιστες ερωτήσεις με τον απαιτούμενο σεβασμό, 2) δίνει στο παιδί την ευκαιρία να αφήσει ελεύθερη τη φαντασία του, 3) επιτρέπει κάποιες φορές το απρογραμμάτιστο παιχνίδι, 4) επιτρέπει στο παιδί να γνωρίζει πόσο πρακτική ή όχι είναι η ιδέα του και 5) παρακινεί το παιδί να βρίσκει μόνο του λύσεις.

Η δημιουργικότητα στη σχολική τάξη

Η δημιουργική (αποκλίνουσα) σκέψη καλλιεργείται και στο σχολείο παρόλο που για χρόνια η επινόηση αντιμετωπιζόταν σαν τον «φτωχό συγγενή» σε σύγκριση με την προσοχή και τη μνήμη (Ροντάρι, 1985), ή σαν «αποπαίδι» της εκπαίδευσης (Παρασκευόπουλος, 2004). Υιοθετώντας την παραδοχή πως στόχος της μάθησης δεν είναι η συσσώρευση γνώσεων και πληροφοριών, αλλά η δημιουργία μαθητών ικανών να επινοούν λύσεις σε προβλήματα, να ανακαλύπτουν ιδιότητες, να αξιολογούν συμπεράσματα, να διακρίνουν σχέσεις κ.ά, προκύπτει πως στόχος της εκπαίδευσης πρέπει να είναι η καλλιέργεια τόσο της κριτικής όσο και της δημιουργικής σκέψης. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να ακολουθούνται τεχνικές, με βάση τις οποίες ένας μαθητής θα πρέπει να μπορεί να δημιουργεί, να σχεδιάζει, να φαντάζεται και να υποθέτει. Στην κατεύθυνση αυτή προσανατολίζεται η έννοια στη διαθεματικότητα η οποία παρέχει πρόσφορο έδαφος για δημιουργικές δραστηριότητες εμπλέκοντας όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Μέθοδοι που καλλιεργούν τη δημιουργικότητα των παιδιών θα μπορούσαν να θεωρηθούν: η καλλιέργεια ενός ανακαλυπτικού περιβάλλοντος, το οποίο θα είναι δεκτικό στις νέες ιδέες, η προσαρμογή του τρόπου σκέψης των ενηλίκων στον τρόπο σκέψης των παιδιών, η λύση καθημερινών προβλημάτων με βάση τη δημιουργική σκέψη των παιδιών, η έμφαση στη διαδικασία κι όχι στη λύση. Γενικά, το σχολείο θα πρέπει να επιτρέπει στα

παιδιά να αναζητούν όλες τις πιθανές λύσεις.

Στην παρούσα πρόταση ο εκπαιδευτικός μετατρέπεται σε «εμπυρωτή», σε ένα υποκινητή δραστηριοτήτων ο οποίος παύει να προσφέρει έτοιμη γνώση, προωθώντας την αποκλίνουσα σκέψη με μια σειρά τεχνικών. Πέρα από τα επίσημα θεσμοθετημένα προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας, ο εκπαιδευτικός οφείλει να αναζητά σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα δημιουργικές ιδέες και να εφαρμόζει τις δικές του δημιουργικές προσεγγίσεις της διδακτέας ύλης. Αυτό το καταφέρνει συνδυάζοντας τεχνικές, αναδεύοντας και ανανεώνοντας διαρκώς το διδακτικό υλικό του και εμπλουτίζοντας το υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα της εκπαίδευσης με καινοτόμες δράσεις που ανταποκρίνονται στη δημιουργική διάσταση της ανθρώπινης ευφυΐας.

Δημιουργικότητα στην πράξη

Κάποιες φορές, απόπειρες καλλιέργειας της δημιουργικής σκέψης αντιμετωπίζονται ως περιττές και μάταιες. Οι κοινωνικές πιέσεις για συμμόρφωση, τα παραδοσιακά πρότυπα σκέψης, η λογική σκέψη που αναπτύσσεται στα παιδιά μετά το ένατο έτος και κυριαρχεί, καθώς και ο φόβος της γελοιοποίησης οδηγεί στην έλλειψη εμπιστοσύνης στις δημιουργικές ικανότητες. Συνεπώς, πρωταρχικός στόχος της διδασκαλίας τίθεται η κατάργηση των ανατρεπτικών παραγόντων για την καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης.

Ξεκινώντας με την πεποίθηση πως μια σχολική τάξη πρέπει να είναι χώρος χαράς και διασκέδασης, ενδεικτικά αναφέρονται μέθοδοι διδασκαλίας, κυρίως στα πλαίσια του διδακτικού αντικειμένου της Γλώσσας, οι οποίες εφαρμόστηκαν σε σχολεία της ελληνικής υπαίθρου τα τελευταία δέκα χρόνια και θεωρούμε πως προάγουν τη δημιουργική σκέψη.

Γνωστικό αντικείμενο: Γλώσσα

Πολλές φορές στη διδασκαλία της Γλώσσας επιστρατεύτηκαν οι τεχνικές του Τζιάνι Ροντάρι (1985) και οι προτάσεις του Φιλίπ Μπρασέρ (2005) με σκοπό το μάθημα να γίνει περισσότερο ελκυστικό και ενδιαφέρον για τα παιδιά. Παρακάτω παρατίθενται μερικές από τις τεχνικές αυτές.

- «Δεν μ' αρέσει αυτό το τέλος!»: Στα παιδιά δίνονται κάποια παραμύθια από τα οποία απουσιάζει το τέλος. Ζητείται από αυτά να σκεφτούν και να γράψουν τη δική τους εκδοχή για τον επίλογο της ιστορίας.
- «Βάλε τίτλο»: Στα παιδιά παρουσιάζονται κείμενα χωρίς τίτλο και τους ζητείται να βάλουν όποιον εκείνα θεωρούν καταλληλότερο.

- «Δεύτερες σκέψεις»: Παιχνίδι ρόλων, κατά το οποίο τα παιδιά σε ζευγάρια, πλάτη με πλάτη, εκφράζουν τις ταυτόχρονες σκέψεις του ήρωα. Ενδιαφέρον για τα παιδιά παρουσίασαν οι «δεύτερες σκέψεις» του λύκου κατά τη συνομιλία του με την Κοκκινোসκουφίτσα.
- «Παραμυθοσαλάτα»: Τεχνική κατά την οποία τα παιδιά συνθέτουν ένα δικό τους παραμύθι χρησιμοποιώντας ήρωες και αναφορές από γνωστά, αγαπημένα τους παραμύθια. Η «παραμυθοσαλάτα του λύκου» προέκυψε από την ανάμειξη αρκετών παραμυθιών με ήρωα τον λύκο. Ηχογραφήθηκε (<https://www.youtube.com/watch?v=gk41xa7SnUo>, τελευταία πρόσβαση 28/9/2014) και δραματοποιήθηκε με παντομίμα. Στη λήξη του σχολικού έτους παρουσιάστηκε στο κοινό το οποίο αποτελούνταν από τους γονείς και τους συμμαθητές των παιδιών. Παρόμοια, η «Παραμυθοσαλάτα του Α1» (<http://issuu.com/marilia3159/docs/>, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014) αποτέλεσε την πρώτη απόπειρα ομαδικής γραφής σε αυτή την τάξη.
- «Δώσε μου λέξεις να παίξω!»: Στα παιδιά δίνονται μερικές λέξεις για να γράψουν, ελεύθερα, τη δική τους ιστορία. Στη συνέχεια οι ιστορίες αυτές μπορούν να δραματοποιηθούν, να εικονογραφηθούν, να μετατραπούν σε ψηφιακό βιβλίο κλπ. Παραδείγματα:
«Τα πουλιά και ο κυνηγός» (<http://webzobbie-daskalitsa.blogspot.gr/2011/03/blog-post.html>, τελευταία πρόσβαση: 28/9/2014).
«Ιστορία του Αλέξη» (<http://webzobbie.blogspot.gr/2007/04/blog-post.html>, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014).
- «Παραμύθια με ξεπατίκωμα»: Τα παιδιά, έχοντας ως μοτίβο ένα γνωστό τους παραμύθι, αλλάζουν ήρωες και καταστάσεις δημιουργώντας μια νέα ιστορία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα «Η Μαγειρόζα», παραμύθι που προέκυψε με ξεπατίκωμα του παραμυθιού της Σταχτοπούτας. (<http://issuu.com/marilia3159/docs/>, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014).
- «Διασκεύασέ το, διασκέδασέ το!»: Διασκευές γνωστών μύθων και παραμυθιών, όπως:
«Η κυρα-Κακή με τους δώδεκα μήνες» (<http://issuu.com/marilia3159/docs/> - [web](#), τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014) και
«Η ποντικίνα και ο ήλιος» (http://webzobbie.blogspot.gr/2007/02/blog-post_23.html, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014).
- «Παραμύθια από την ανάποδη»: Τα παιδιά αντιστρέφουν τους

ρόλους «του κακού» και «του καλού» δημιουργώντας ενδιαφέρουσες καταστάσεις. «Ο Άκης, η Κοκκινοσκουφίτσα και οι κυνηγοί» (<http://issuu.com/marilia3159/docs/akis>, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014) είναι ένα τέτοιο παράδειγμα, το οποίο φιλοξενήθηκε στην ιστοσελίδα του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης.

- «Φανταστικά διώνυμα»: Συχνά δύο τυχαίες λέξεις, οι οποίες φαινομενικά είναι άσχετες ή αταίριαστες, αποτελούν αφορμή για υπέροχες δημιουργίες ομαδικής ή ατομικής γραφής. Τα διώνυμα μπορούν να προκύψουν με διάφορες μεθόδους: ανασύροντας ένα ζευγάρι από σακουλάκι λέξεων, ακουμπώντας το δάχτυλο τυχαία σε δυο λήμματα του λεξικού, από αιφνιδιαστικές ερωτήσεις του τύπου: «ποια λέξη σου έρχεται τώρα;» που απευθύνονται στα ίδια τα παιδιά.
- «Τι θα συνέβαινε αν...»: Ένα ανοιχτό ερώτημα που, συνήθως, δημιουργεί θύελλα ιδεών. Γνωστό παράδειγμα του Ροντάρι: «Τι θα συνέβαινε αν ο παππούς γινόταν γάτος;»
- «Κάνοντας λάθη επινοούμε!»: Τα ορθογραφικά λάθη μπορούν να αποτελέσουν εξαιρετική αφορμή για δημιουργική σκέψη. Τα παιδιά μπορούν να μετατραπούν σε διαφημιστές και να κληθούν να προωθήσουν το νέο προϊόν που θα κατακλίσει την αγορά, ή να σκεφτούν πώς θα ήταν μια «μέλισσα». Ενδιαφέρουσες απόψεις έχουν διατυπωθεί και για την εποχή «φθινόπωρο».
- «Αστείες λέξεις»: Χρησιμοποιώντας την άποψη του Ροντάρι για το αυθαίρετο πρόθεμα, τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν τι ιδιότητες μπορεί να έχει μια «ξεγραφομηχανή», ή τι μπορεί να κρύβεται μέσα σε ένα «ξεκουτί».
- «Τα άπλυτα στη φόρα!»: Σύμφωνα με αυτό το σενάριο σε μια σχολική εφημερίδα ή σε κάποιο περιοδικό ή ακόμα και στο διαδίκτυο δημοσιεύονται όλες οι σελίδες από «Το ημερολόγιο του Λύκου» των παραμυθιών (<http://issuu.com/marilia3159/docs/lykos>, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014). Εναλλακτικό σενάριο αποτελεί το ενδιαφέρον ενός εκδοτικού οίκου να εκδώσει τη ρομαντική αλληλογραφία δύο ηρώων, όπως για παράδειγμα, του Κοντορεβιθούλη και της Ωραίας Κοιμωμένης.
- «(Πρ)οπ!»: Ιστορίες που δημιουργούνται με τη χρήση των καρτελών του Προπ. Ο Σοβιετικός εθνολόγος Προπ πραγματοποίησε μελέτες γύρω από τα παραδοσιακά και κλασικά παραμύθια. Συμπέρασμα των μελετών αυτών αποτελεί ότι τα παραμύθια έχουν κάποια κοινά στοιχεία. Ο Προπ διατύπωσε γύρω στις πενήντα ερωτήσεις, οι απαντήσεις των οποίων μπορούν να συνθέσουν ένα παραμύθι. Από τις ερωτήσεις αυτές έχει

επικρατήσει η χρήση είκοσι. Οι ερωτήσεις μπορεί να τεθούν με τη σειρά ή και τυχαία. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν όλες ή κάποιες από αυτές. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως, σε κάθε περίπτωση, προκύπτει ένα παραμύθι με ακέραια δομή. Τα παιδιά λατρεύουν την τεχνική αυτή γιατί θεωρούν πως οι κάρτες αποτελούν ένα καλό βοήθημα για να ξεκινήσουν να δημιουργούν.

- «Βιωματικά παραμύθια»: Αφορμή για δημιουργική έκφραση μπορεί να αποτελέσει μια διδακτική επίσκεψη σε κάποιο χώρο (μουσείο, εργαστήριο, εργοστάσιο, κ.α.), ακόμα κι ένας απλός περίπατος στη φύση. Τα βιωματικά παραμύθια είναι ιστορίες που αναδύονται από την επίσκεψη αυτή και έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς τα παιδιά, συνήθως, αποδίδουν στον πρωταγωνιστή τους χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους. Το «Ένας δεινόσαυρος στην τάξη μας» (<http://issuu.com/marilia3159/docs/enasdinosaurossthntaksh.docx>, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014) αποτελεί ένα τέτοιο παράδειγμα.

- «Οι πίνακες έχουν τη δική τους ιστορία»: Ένας πίνακας ζωγραφικής, ένα οποιοδήποτε έργο τέχνης (γλυπτό, κόσμημα κ.ά.), μπορεί να αποτελέσει αφορμή για ενδιαφέρουσες ιστορίες. Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρατηρείται όταν τα παιδιά καλούνται να συσχετίσουν διαφορετικά έργα τέχνης και να επινοήσουν μια ιστορία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το παραμύθι ομαδικής γραφής με τίτλο: «Ο ψαράς και το περιδέραιο». Σε δεκαοχτώ παιδιά δευτέρας τάξης Δημοτικού παρουσιάστηκαν: α) η τοιχογραφία του ψαρά από τη Θήρα, β) το χρυσό μινωικό κόσμημα με τις μέλισσες και γ) ένα άγαλμα κόρης η οποία κρατά ένα ρόδι. Το παραμύθι προέκυψε από την προσπάθεια των παιδιών να εντοπίσουν μια σχέση στα τρία αυτά ετερόκλητα έργα. Έπειτα τα παιδιά προχώρησαν στην εικονογράφηση του παραμυθιού τους και στη μετατροπή του σε ψηφιακό βιβλίο (http://issuu.com/marilia3159/docs/o_psaras_kai_to_perideraio.docx, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014).

- «Ακροστιχίδες»: Πολλές ενδιαφέρουσες ιστορίες προκύπτουν όταν προκαλούνται τα παιδιά να γράψουν το όνομά τους με κεφαλαία γράμματα και κάθετα. Στη συνέχεια παροτρύνονται να γράψουν την πρώτη λέξη που θα σκεφτούν από κάθε γράμμα, δημιουργώντας μια ακροστιχίδα του ονόματός τους. Με τις λέξεις που προκύπτουν μπορούν να γράψουν μια ιστορία, όπως «Η ιστορία του Άγγελου» (http://webzobbie.blogspot.gr/2007/03/blog-post_21.html, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014).

- «Λίμερικ»: Τα λίμερικ είναι λεκτικά μοτίβα για την παραγωγή

ποιημάτων πέντε στίχων. Πρόκειται για αστεία ποιήματα, με νόημα ή χωρίς. Στην Ελλάδα πρώτος ασχολήθηκε με αυτά ο Γιώργος Σεφέρης. Τα λίμερικ ενθουσιάζουν τα παιδιά εξαιτίας της έλλειψης λογικής και σοβαρότητας στον στίχο (http://webzobbie.blogspot.gr/2007/03/blog-post_28.html, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014).

Συγκεντρωτικά, δείγματα ομαδικής αλλά και ατομικής γραφής, από παιδιά Β' Δημοτικού παρατίθενται στον ψηφιακό τόμο με τίτλο: «Ιστορίες της Δευτέρας»

(<http://issuu.com/marilia3159/docs/f8af53a9c432ff>, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014), ο οποίος προέκυψε από την εκπόνηση Προγράμματος δημιουργικής γραφής με τίτλο: «Φτιάξε, καρδιά μου, το δικό σου παραμύθι». Το Πρόγραμμα προωθήθηκε στην 3^η Εκπαιδευτική Περιφέρεια Νομού Ηρακλείου από τη Σχολική Σύμβουλο Δημοτικής Εκπαίδευσης κυρία Μαράκη Ελένη.

Διαθεματικότητα – Δαιμόνιοι ρεπόρτερ!

Στο πλαίσιο της διαθεματικότητας τα παιδιά του Β2 του 1^{ου} Δ. Σ. Γαζίου (2011) εργάστηκαν ομαδικά για την πραγματοποίηση διαδικτυακής συνέντευξης μέσω skype από τον αγαπημένο τους συγγραφέα Νίκο Πιλάβιο. Αρχικά τα παιδιά έμαθαν τη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και στη συνέχεια ήρθαν σε ηλεκτρονική επικοινωνία με τον συγγραφέα μέσω email εκφράζοντας την επιθυμία τους για μια διαδικτυακή συνέντευξη. Αφού ο συγγραφέας ανταποκρίθηκε θετικά, τα παιδιά χωρίστηκαν σε ομάδες. Κάθε ομάδα κατέγραψε ερωτήσεις για μια πτυχή του προσώπου που ήθελαν να γνωρίσουν (βιογραφικό, συγγραφική δραστηριότητα, θεατρική δραστηριότητα, «μαγικές ερωτήσεις»). Οι ερωτήσεις συγκεντρώθηκαν, αξιολογήθηκαν από την ολομέλεια και μοιράστηκαν σε κάθε παιδί. Τελικό στάδιο ήταν η τηλεδιάσκεψη που ορίστηκε για τις 19/5/2011. Οι όποιες δυσκολίες υπήρξαν αντιμετωπίστηκαν συλλογικά. Τα παιδιά επέδειξαν ωριμότητα και απόλυτη συνεργασία και το αποτέλεσμα της συνέντευξης ικανοποίησε όλους (<http://dsgaziou.blogspot.gr/2011/05/e.html>, τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014).

Το Β3 του 1^{ου} Δ. Σ. Γαζίου (2013) πήρε συνέντευξη από το διευθυντή του σχολείου με αφορμή την ενότητα της Μελέτης Περιβάλλοντος: «Σχολείο» και την ενότητα της Γλώσσας: «Με το σεις και με το σας». Τα παιδιά παρακινήθηκαν να απευθυνθούν στον διευθυντή για να μάθουν περισσότερα για το ρόλο του στο σχολείο. Η ιδέα η πρόσκληση να έχει τη μορφή κόμικς αξιολογήθηκε από όλους ως «καταπληκτική» και υιοθετήθηκε. Τα παιδιά, σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων, σχεδίασαν σε

χαρτί πώς φαντάζονταν την πρόσκληση κι έπειτα η ολομέλεια ψήφισε για το ποια μορφή ήταν καταλληλότερη. Επόμενη ψηφοφορία έγινε για την επιλογή του χρώματος του χαρτιού το οποίο θα χρησιμοποιούνταν και στη συνέχεια όλοι μαζί εργάστηκαν για την ολοκλήρωση της πρόσκλησης. Κάποια ομάδα ανέλαβε την παράδοσή της στο διευθυντή και, αφού εκείνος ανταποκρίθηκε θετικά, το ραντεβού κλείστηκε για τις 11/10/13. Οι ερωτήσεις γράφτηκαν ατομικά και αξιολογήθηκαν από την ολομέλεια, αποφεύγοντας επαναλήψεις. Τέλος, κάθε παιδί διάλεξε την ερώτηση που θα ήθελε να διατυπώσει. Την καθορισμένη μέρα ο διευθυντής του σχολείου ήρθε στην τάξη και απάντησε σε όλες τις ερωτήσεις. Αργότερα τα παιδιά εκφράστηκαν για την εμπειρία τους λέγοντας πως έμειναν ικανοποιημένα επειδή δούλεψαν ομαδικά και όλοι έδωσαν τον καλύτερό τους εαυτό

http://dsgaziou.blogspot.gr/2013/10/blog-post_12.html,

τελευταία πρόσβαση: 7/7/2014).

Δεδομένου του ενδιαφέροντος των παιδιών για το επάγγελμα του δημοσιογράφου, το ίδιο σχολικό έτος 2013-2014, η συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με διάφορα κρητικά προϊόντα, στα πλαίσια ενός Προγράμματος Σχολικών Δραστηριοτήτων στον τομέα της Αγωγής Υγείας, πήρε τη μορφή «εβδομαδιαίας αποστολής». Με μορφή γρίφων και αινιγμάτων τα παιδιά αναλάμβαναν αποστολές τις οποίες μελετούσαν όλη την εβδομάδα. Σε προκαθορισμένη μέρα οι πληροφορίες συγκεντρώνονταν και παρουσιάζονταν στην ολομέλεια, ενώ παράλληλα λειτουργούσαν στην τάξη θεματικές εκθέσεις ζωγραφικής φιλοτεχνημένες από τα ίδια τα παιδιά (έκθεση ζωγραφικής με θέμα το ρόδι, τα βότανα, το σταφύλι, το λιομάζωμα).

Διαθεματικότητα – Τα ζωντανά ρομπότ

Αφορμή για αυτό το σχέδιο δράσης στο Β3 του 1^{ου} Δ. Σ. Γαζίου (2013-2014) στάθηκε η παραλαβή ενός φακέλου με ένα βιβλίο από τη φίλη, φιλόλογο στο 7^ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων, κυρία Σταματία Σταμάτη. Ο φάκελος ανοίχτηκε στην τάξη και η ανάγκη ευχαριστίας της κυρίας Σταμάτη δημιουργήθηκε αυθόρμητα. Μερικές μέρες αργότερα, στα πλαίσια του Προγράμματος προώθησης της φιλαναγνωσίας, διαβάστηκε το βιβλίο της Ναννίνας Σακκά (Πατάκης, 2011), «Το ζωντανό ρομπότ». Τα παιδιά σκέφτηκαν πως θα μπορούσαν να γίνουν εκείνα «τα ζωντανά ρομπότ» των μαθητών της κα Σταμάτη στο Ηράκλειο, ενώ παράλληλα, οι μεγάλοι, άγνωστοι, φίλοι μας θα μπορούσαν να γίνουν τα δικά μας ρομπότ στα Γιάννενα. Το βιβλίο, μαζί με ένα γράμμα – προτροπή για συνεργασία στάλθηκε στο 7^ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων. Η πρόταση έγινε δεκτή από τους

μεγάλους φίλους μας και η συνεργασία ξεκίνησε.

Ένα ηλεκτρονικό ημερολόγιο κρατήθηκε πιστά και από τις δύο πλευρές. Φωτογραφικό υλικό και πληροφορίες για τις πόλεις μας, καθώς και συνταγές συγκεντρώθηκαν και ανταλλάχθηκαν. Τα Χριστούγεννα τα παιδιά αντάλλαξαν κάρτες, δώρα κι ευχές. Η συνεργασία ολοκληρώθηκε με την καταχώρηση των εντυπώσεών μας στην ηλεκτρονική εφημερίδα του 7^{ου} Γυμνασίου Ιωαννίνων: «Το Τρελοβάπορο» (<http://esynergasia.pbworks.com>, τελευταία πρόσβαση: 1/10/2014) στην ενότητα Μαθητική Επικοινωνία (<http://trelovaporioia.weebly.com/etarho940kappalambdaepsiloniotaomicron.html>), τελευταία πρόσβαση: 30/9/2014).

Συμπερασματικά: Περισσότερη δημιουργικότητα στα σχολεία

Οι παραπάνω δραστηριότητες εντάχθηκαν στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης του Ωρολογίου Προγράμματος καθώς και στα πλαίσια του γνωστικού αντικειμένου της Γλώσσας. Τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενθουσιασμό και ανταποκρίθηκαν θετικά σε όλες τις προκλήσεις, καθώς οι ασυνήθιστες ερωτήσεις τους αντιμετωπίστηκαν με σεβασμό, ενώ τους δόθηκε η ευκαιρία να αναπτύξουν τη φαντασία τους. Παράλληλα η συνεργασία, η χρήση δημοκρατικών διαδικασιών, η ελεύθερη διατύπωση των σκέψεών τους, χωρίς περιορισμούς και απαγορεύσεις, καθώς και η ευελιξία στην πορεία των συλλογισμών και ενεργειών τους προκειμένου να διατυπώσουν λύσεις, θεωρούμε πως συμβάλλουν στην καλλιέργεια του πνεύματος ελεύθερων, δημιουργικών ανθρώπων.

Στο σημείο αυτό, υιοθετώντας την άποψη του Παρασκευόπουλου (2009), η καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης στα σχολεία μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα εφόσον: α) η δημιουργική σκέψη ενταχθεί στην ύλη των διδασκόμενων γνωστικών αντικειμένων, β) διαμορφωθεί μια γενικότερη δημιουργική ατμόσφαιρα στο σχολικό χώρο και γ) ειδικά προγράμματα καλλιέργειας της δημιουργικής σκέψης βρουν εφαρμογή σε τακτή ώρα του διδακτικού προγράμματος.

Κλείνοντας, εκφράζεται η πεποίθηση πως αποτελεί εξαιρετικά ελπιδοφόρα διαπίστωση να ανακαλύπτουμε μετά από χρόνια ότι έχουμε συμβάλει στη δημιουργία ανθρώπων που δεν διστάζουν, ούτε πανικοβάλλονται στις δυσκολίες, αλλά χρησιμοποιούν τη δημιουργική τους σκέψη για έναν καλύτερο κόσμο.

Ευχαριστίες

Θερμά ευχαριστώ για τη συνεργασία την κυρία Σταμάτη Σταματία,

φιλόλογο, καθώς και τους μαθητές της των τμημάτων Α1 και Α3 του 7^{ου} Γυμνασίου Ιωαννίνων (2013-2014). Χωρίς τη συμβολή τους το σχέδιο δράσης: «Τα ζωντανά ρομπότ» δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Θερμά ευχαριστώ τον κύριο Πιλάβιο Νίκο για την ευγενική παραχώρηση συνέντευξής του μέσω skype (Μάιος 2011).

Βιβλιογραφία

- Βασιλάκη, Α., Γιαννακουδάκης, Λ., (2009), *Η δημιουργική γραφή στο δημοτικό σχολείο*, Κέδρος
- Κατσίκη-Γκίβαλου, Α., Καρακίτσιος Α., Πολίτης, Δ., Κοντολέων, Μ., Ηλιόπουλος, Β., Παπαδάτος, Σ., Γ., (2012), *Καινοτόμες Δράσεις Ενίσχυσης της Φιλαναγνωσίας των Μαθητών*, Επιμορφωτικό υλικό σεμιναρίου προώθησης της Φιλαναγνωσίας,
<http://www.philanagnosia.gr/epimorfoseis/epimorfotiko-yliko/1583-epimorfotiko-yliko2>, ΕΚΕΒΙ
- Κουλαϊδής Β. (επιμ.), Τσακίρη Δ., Καπετανίδου Μ. Μ., Τσατσαρώνη Α., Κούρου Μ., Μαυρίκης Γ., Δημόπουλος Κ., Τζιμογιάννης Α., Σιόρεντα Α., Χατζηνικήτα Β., Αναγνωστοπούλου Κ., (2007), *Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη Κριτικής – Δημιουργικής Σκέψης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, ΟΕΠΕΚ, Αθήνα
- Ξανθάκου, Γ., (1998), *Η Δημιουργικότητα στο σχολείο*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- Παπαδοπούλου, Σ., (2004), *Η συναισθηματική γλώσσα*, Τυπωθήτω – ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ, Αθήνα
- Παπαδοπούλου, Σ., (2008), *Τελική μελέτη υποέργου: Καινοτόμες Δράσεις*, ΟΕΠΕΚ
- Παρασκευόπουλος, Ι., (2004), *Δημιουργική σκέψη στο σχολείο και στην οικογένεια*, Κοράλι, Αθήνα
- Παρασκευόπουλος, Ι., Παρασκευοπούλου, Π., (2009), *Δαίδαλος: Πρόγραμμα άσκησης της δημιουργικής σκέψης στο σχολείο και στην οικογένεια*, Κοράλι, Αθήνα
- Σιούτας, Ν., Ζημιανίτης Κ., Κουταλέλη Ε., Παναγοπούλου Έ., (2008), *Δημιουργική Σκέψη – Παραγωγή Καινοτόμων και Πρωτότυπων Ιδεών*, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων,
<http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1008>
- Fisher, R., (1990), *Teaching children to think*, Hemel Hempstead: Simon & Schuster
- Μπρασέρ, Φ., (2005), *1001 δραστηριότητες για να αγαπήσω το βιβλίο*, Μεταίχμιο

- Ροντάρι, Τζ., (1985), *Γραμματική της φαντασίας*, Μεταίχμιο, Αθήνα
- Bruner, J. (1962), *On Knowing: Essays for the left hand*.Cambridge, MA: Harvard Press
- Freud, S. (1972), *General psychological theory: Papers on Metapsychology*. New York: Collier Books
- Getzels, J. W. & Jackson, P. W. (1962), *Creativity and Intelligence: Explorations With gifted students*, Wiley
- Guilford, J.P., (1950), «Creativity», in *American Psychologist*
- Lee, V. & Webberley, R. & Litt, L. (1987), *Νοημοσύνη και δημιουργικότητα*, (μτφρ. Γ.Μπαρουζής), εκδόσεις Κουτσομπός
- Lowenfeld, V. & Brittain, W. L. (1975), *Creative and mental growth*, London
- Piaget, J. (1960), *The child's concept of the word*, New Jersey: Helix Books, Rowan and Allend (1983 ed.)
- Torrance, E. P. (1966), *Torrance tests of creative thinking*, Bensenville, IL: Scholastic Testing Service

Στέλα-Μαρίνα Κωστάκη, Δασκάλα 1ου Δημοτικού Σχολείου Γαζίου

marilia3159@yahoo.gr

ISBN 978-960-88106-6-2

9 789608 810662

ISBN 978-960-88106-6-2